

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/224430,Grzegorz-Ostasz-Legendarny-oficer-dywर्सji-AK-Rzeszow-Kapitan-Jozef-Lutak-Dyzma-.html>
27.02.2026, 05:10

Grzegorz Ostasz: Legendarny oficer dywersji AK Rzeszów. Kapitan Józef Lutak „Dyzma” (1909–1944)

O sile wojska, także konspiracyjnego, decyduje wiele elementów. Do najważniejszych należą kompetencje i umiejętności dowódców. Wyjątkowe zdolności, ale też doświadczenie, a nadto szaleńczą odwagę i zmysł do konspiracji posiadał Józef Lutak, oficer rezerwy Wojska Polskiego i armii podziemnej.

[Armia Krajowa](#) [Konspiracja](#) [Polskie wojsko](#)

09.02

Urodził się 9 lutego 1909 r. w Słocinie koło Rzeszowa. Jego ojciec Jan był kolejarzem. Matka, Maria z d. Ruszała, zmarła, gdy Józef miał dziewięć lat. Mimo trudnej sytuacji materialnej rodziny ukończył Państwowe Seminarium Nauczycielskie w Rzeszowie. Po maturze, w 1932 r., jako poborowy z cenzusem trafił na Dywizyjny Kurs Podchorążych Rezerwy 24. Dywizji Piechoty przy 39. pułku piechoty w Jarosławiu. Był prymusem, co doceniali kolejni przełożeni.

Po dwukrotnych ćwiczeniach – praktyce dowódczej – w rzeszowskim 17. pułku piechoty, otrzymał w 1937 r. awans na podporucznika, a w 1939 r. na porucznika rezerwy. Gorzej układała się jego kariera zawodowa. Pracował dorywczo w zawodach niezwiązanych z edukacją bądź zastępował nauczycieli szkół powszechnych. Dopiero 1 września 1938 r. dostał etat w Szkole Powszechnej w Błażowej.

W sierpniu 1939 r. został zmobilizowany do 165. pułku piechoty i wysłany w rejon przygraniczny nad Liswartę, na zachód od Częstochowy. Był dowódcą plutonu zwiadowczego. Od 1 września brał udział w walkach z Niemcami. Podczas działań na Kielecczyźnie jego pododdział został rozbity i por. Lutak dostał się do niewoli niemieckiej. Nie załamał się i szybko przygotował plan ucieczki, którą zrealizował na początku października 1939 r. Dotarł do Błażowej, gdzie mieszkali żona i syn.

Początki konspiracji

Szukając kontaktów ze spontanicznie tworzoną podziemią, często wyjeżdżał do niezbyt odległego Rzeszowa. Tam natrafił na siatkę ppłk. Kazimierza Heilmana-Rawicza, dowódcy bydgoskiego 62. pułku piechoty, który wraz ze swymi oficerami – wśród nich był por. Łukasz Ciepliński – rozpoczął formowanie struktur podziemia wojskowego na Rzeszowszczyźnie. Fundament kadry stanowili niedawni oficerowie służby stałej i rezerwy miejscowych pułków piechoty i kawalerii.

Porucznik Ciepliński jako pierwszy dotarł do Lutaka. Szybko przekonał się, że znalazł niezwykle wartościowego oficera, który świetnie łączył kontrolowaną brawurę z umiejętnością pracy tajnej. Wkrótce ppłk Heilman-Rawicz (*notabene* pochodzący z Błażowej) powierzył Lutakowi zadanie uruchomienia konspiracji w południowej części powiatu rzeszowskiego.

Energiczne działania nastawione na dobór najbardziej wartościowych osób przyniosły pożądany rezultat. Jeszcze w 1939 r. siatka zorganizowana przez Lutaka trafiła do Służby Zwycięstwu Polski, a potem w szeregi Związku Walki Zbrojnej.

W ramach tej ogólnopolskiej konspiracji wojskowej por. Józef Lutak (pod pseudonimem „Orzeł”) otrzymał dowództwo placówki Błazowa w Obwodzie ZWZ Rzeszów.

Nie tylko umiał werbować konspiratorów, ale też dobrze ich zabezpieczał przed Niemcami (a właśnie wiosną 1940 r. okupanci brutalnie rozbili szereg struktur podziemnych na Rzeszowszczyźnie). Placówka Błazowa była stawiana za wzór w całym Obwodzie Rzeszowskim. Szykując swoich żołnierzy do zadań wynikających z planu powstania powszechnego, por. Lutak uruchomił specjalne kursy wiedzy wojskowej. Z końcem 1939 r. powołał pierwszą grupę dywersyjno-sabotażową w Żarnowej i powierzył jej dowództwo kpr. Stanisławowi Mikulskiemu „Żmii”. Organizował wyprawy po broń powrześniową, a od czerwca 1941 r. po porzuconą przez Sowieców. Prowadził przerzuty z okupacji sowieckiej, a także na Węgry i z powrotem.

[Czytaj artykuł Grzegorza Ostasza *Legendarny oficer dywersji AK Rzeszów. Kapitan Józef Lutak „Dyzma” \(1909-1944\)* na portalu przystanekhistoria.pl](#)
[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

Armia Krajowa, Konspiracja, Polskie wojsko

Artykuł

Józef Lutak po awansie na podporucznika, 1937 r. Fot. ze zbiorów Grzegorza Ostasza